

ข้อเสนอเชิงนโยบาย
สภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ

โดย

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้
(Peace Agenda of Women: PAOW)

และ

ขบวนผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อม
ที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

คำนำ

ภายหลังการรณรงค์และยื่นข้อเสนอเรื่อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW) ได้รับการตอบรับทั้งจากฝ่ายรัฐ และฝ่ายเห็นต่างจากรัฐ หรือ มารา ปาดานี เมื่อ 2 กันยายน 2559 คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ซึ่งมาจากการรวมตัวและขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพของกลุ่มองค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคม ทั้งชาวพุทธและมุสลิม 23 องค์กรในชายแดนใต้ มาตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2558 ก็เดินทางขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ โดยการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงในระดับชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรื่อง **“การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ”** จำนวน 4 เวที และครั้งที่ 5 เวทีผู้หญิงภาคประชาสังคม ซึ่งผู้เข้าร่วมมาจากหลากหลายกลุ่มองค์กรและศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จำนวน 260 คน รวมผู้เข้าร่วมเวทีทั้ง 5 เวที จำนวน 380 คน ทั้งนี้กระบวนการรับฟังความคิดเห็น เริ่มต้นขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 และสิ้นสุดลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ภายใต้โครงการ “ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ”

ในการนี้ จึงได้มีการรวบรวมความคิดเห็นของผู้หญิงจาก 5 เวทีดังกล่าว จัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณะอีกครั้ง ซึ่งคณะทำงานเชื่อมั่นว่าข้อเสนอดังกล่าว จะเป็นส่วนหนึ่งของการหนุนเสริมให้เกิดการสร้างสภาวะแวดล้อม ที่เอื้อให้กระบวนการสันติภาพสามารถเดินหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะผู้หญิง ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากสถานการณ์ที่ผ่านมา

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW)

และขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

กุมภาพันธ์ 2561

ข้อเสนอเชิงนโยบาย สภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ

โดย ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

ขบวนการผู้หญิงฯ ได้เดินทางมาเพื่อหนุนเสริมสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างพื้นที่ระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อเสนอเรื่อง “สภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ” จากผู้หญิงภาคประชาสังคม โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบของเวทีรับฟังความคิดเห็นระดับชุมชนจำนวน 4 เวที ครอบคลุมกลุ่มผู้หญิงซึ่งเป็นตัวแทนจากหลากหลายกลุ่ม หลากหลายศาสนา จากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงการจัดเวทีครั้งที่ 5 อันเป็นการเติมเต็มความเห็นจากผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้กว่า 200 คน นอกเหนือจาก 4 เวทีแรกเพื่อให้ข้อเสนอมีความรัดกุมและครอบคลุมยิ่งขึ้น กระบวนการระดมความคิดเห็นทั้งหมดนี้เริ่มต้นขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 และสิ้นสุดลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ภายใต้โครงการ “ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้” ซึ่งสนับสนุนโดยกองทุนสันติภาพ โครงการ ช.ช.ต. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และธนาคารโลก ทั้งนี้ขบวนการผู้หญิงฯเชื่อมั่นว่ากระบวนการสร้างสันติภาพหรือการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่แห่งนี้ ไม่อาจจะขาดไปซึ่งมิติการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงทุกกลุ่มในสามจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากเวทีระดมความคิดเห็นพบว่าผู้หญิงและเด็กในจังหวัดชายแดนใต้ยังคงเป็นเหยื่อของความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นผลจากสถานการณ์ความรุนแรงที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้หญิงและเด็กในมิติอื่น ๆ มากขึ้น กลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม และความรุนแรงในครอบครัว (domestic violence) ติดตามมา เช่น ปัญหาปากท้อง ปัญหา ยาเสพติด ความรุนแรงทางเพศ ปัญหาสุขภาพ การหวาดระแวงกันระหว่างเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน เป็นต้น จากข้อมูลพบว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันมีผู้หญิงเสียชีวิตจากเหตุการณ์รุนแรงกว่า 500 คน ได้รับบาดเจ็บกว่า 3,000 คน และกลายเป็นหญิงหม้ายเนื่องจากสูญเสียสามีจากเหตุการณ์รุนแรงกว่า 3,000 คน จากการบังคับสูญหาย การถูกจองจำหรือจับกุมคุมขัง จนอาจกล่าวได้ว่านี่คือ “วิกฤติแม่หม้าย” ชายแดนใต้ ทั้งยังมีเด็กกำพร้าซึ่งสูญเสียพ่อแม่ คนใดคนหนึ่งหรือสูญเสียทั้งพ่อและแม่ในพื้นที่นี้จำนวนร่วมหนึ่งหมื่นคน¹ ยังมิต้องกล่าวถึงสภาวะทางจิตใจของประชาชนนับหมื่นนับแสนในพื้นที่แห่งนี้ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงมายาวนานนับสิบปี เป็นที่คาดได้ว่าคนเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการเยียวยาบาดแผล

¹ ข้อมูลจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.)

ทางใจซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลาผ่านกระบวนการเหล่านี้ยาวนานนับสิบปี แม้สถานการณ์ความรุนแรงจากคู่ขัดแย้งจะยุติลงไปแล้วก็ตาม สถานการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็ก ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุขภาพ อันเป็นปรากฏการณ์ที่ขัดกับหลักการสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง (The UN Declaration on the Elimination of Violence Against Women : CEDAW) และการให้ความสำคัญต่อการปกป้องผู้หญิงและเด็กในภาวะสงคราม ตามประกาศมติสมัชชาความมั่นคง 1325 ของสหประชาชาติว่าด้วย สตรี สันติภาพ และความมั่นคง (UN Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security) ซึ่งเรียกร้องให้กองกำลังทุกฝ่ายปกป้องคุ้มครองผู้หญิงและเด็กจากสถานการณ์ความรุนแรงจากการสู้รบ

ผู้หญิงภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมระดมความคิดเห็นต่างเห็นพ้องกันว่าสถานการณ์ความรุนแรงที่ดำเนินมายาวนานเริ่มส่งผลกระทบเชิงลึกในด้านจิตใจและขยายวงกว้างสู่มิติอื่น ๆ ของชีวิตมากขึ้น และต่างต้องการเรียกร้องให้กองกำลังทุกฝ่ายคำนึงถึงผลพวงที่จะส่งผลเลวร้ายต่อผู้คนและสังคมชายแดนใต้อย่างยากจะเยียวยา โดยขอให้กองกำลังติดอาวุธทุกฝ่ายยุติการใช้กำลังอาวุธและการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงทั้งหมดโดยเร็วที่สุด และหาทางออกจากความขัดแย้งนี้ร่วมกันด้วยวิถีทางสันติ บนหลักของความเป็นธรรม หลักการสากล และกฎหมาย

ข้อเสนอนี้เกิดขึ้นก็ด้วยเห็นว่าการพูดคุยสันติสุขและการแสวงหาทางออกจากความรุนแรงจะไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น หากขาดไปซึ่งปัจจัยเงื่อนไขหรือสถานะที่เอื้อให้เกิดกระบวนการดังกล่าว และทุกฝ่ายจำเป็นต้องร่วมมือกันในการ “สร้างสถานะแวดล้อม” เช่นนั้นขึ้นมา ข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้จึงได้สรุปรวมข้อมูลจากเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงภาคประชาสังคม ที่ต่างเห็นว่าจะจะเป็นแนวทางที่ช่วยหนุนเสริมให้เกิดสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยและการหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ โดยแบ่งออกเป็นสี่ประเด็น ได้แก่

(หนึ่ง) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(สอง) ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

(สาม) เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก และ

(สี่) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

และเหล่านี้เป็นเสียงของผู้หญิงชายแดนใต้ที่ต้องการส่งถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งกองกำลังติดอาวุธทุกฝ่าย หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้เห็นต่างทั้งในและนอกพื้นที่ ภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน รวมถึงมาราปาตานี (Mara Patani) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เสียงของผู้หญิงจากเวทีระดมความคิดเห็นทั้งหมดได้บ่งชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า ข้อกังวลสำคัญและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิงและประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่ผ่านมาผู้หญิงและเด็กตกเป็นเหยื่อและได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีผู้หญิงที่ประสบเหตุโดยตรงต้องสูญเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ กลายเป็นผู้พิการ สูญเสียสมาชิกในครอบครัว หรือได้รับผลกระทบจากการจับกุมคุมขัง การอพยพออกนอกพื้นที่ หรือการบังคับให้สูญหายสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับผลด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ ครอบครัวและสังคมอย่างรุนแรง บางรายกลายเป็นผู้ป่วยโรคซึมเศร้า หวาดระแวง สูญเสียอาชีพและที่ทำกิน ขณะที่จำเป็นต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น อันเป็นการบั่นทอนทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงโอกาสที่จะได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข ในเวทีเดิมเต็มข้อมูลฯ ในวันที่ 11 สิงหาคม 2560 ซึ่งจัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้มีนักกิจกรรมหญิงท่านหนึ่งได้แสดงเจตนาารมณ์อย่างกล้าหาญว่าขอเป็นศพสุดท้ายเพื่อแลกกับความสงบ ซึ่งสะท้อนว่าไม่มีสิ่งใดที่สำคัญสำหรับผู้หญิงมากกว่าความปลอดภัยในชีวิตและเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หากจะสละชีวิตตนเองเพื่อยุติเหตุรุนแรงทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการรับประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อันเป็นการสภาวะแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการสร้างสันติภาพและยุติเหตุรุนแรงทั้งหมด ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ร่วมกันเสนอแนวทางสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนี้

● กองกำลังติดอาวุธทุกฝ่าย

1. อยากให้ยุติความรุนแรง และอยากให้มีพื้นที่ปลอดภัยต่อสตรี เด็ก และเยาวชน
2. อยากให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนเวทีกิจกรรมของผู้หญิงต่อกระบวนการสร้างสันติภาพในทุกระดับ
3. อยากให้ทุกฝ่ายหันมาพูดคุยกัน และแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยแนวทางการเมือง
4. ขอให้ตรึงตรงและตระหนักว่าการใช้กำลังทางอาวุธและปฏิบัติการทางทหาร ที่ทำให้เด็กและสตรีได้รับผลกระทบนั้น ผิดหลักการทางศาสนา และหลักสิทธิมนุษยชน

● ภาครัฐและมาราปาตานี

1. ในฐานะคู่พูดคุยสันติสุข ต้องมุ่งมั่นเดินหน้ากระบวนการพูดคุยสันติสุข และใช้กระบวนการทางการเมืองรวมถึงการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ผู้เห็นต่าง เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

2. ต้องเร่งสร้างข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเดินทางต่อยอดพัฒนาแนวคิดในการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัย เช่น ตลาด ถนนสายหลักที่ใช้สัญจรในชุมชน โรงเรียน และสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นใจในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมและประชาชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติโดยเร็วที่สุด

- **ภาครัฐ**

1. ต้องเร่งรัดดำเนินการติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าให้แสงสว่างตามจุดต่าง ๆ อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชุมชน จุดเสี่ยง ให้มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด โดยอุปกรณ์เหล่านี้ควรได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้จริง คำนึงถึงงบประมาณจากภาษีของประชาชน และช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดอาชญากรรมและอันตรายในชุมชน
2. เจ้าหน้าที่ติดอาวุธประจำการอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดเป็นจำนวนมาก ต้องมีการเข้มงวดกวดขันวินัยการพกพาอาวุธในที่สาธารณะนอกเวลาราชการ โดยต้องไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ทหารใช้อาวุธปืนยิงข่มขู่นักศึกษาในชุมชน
3. อยากให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับผู้ผลิตสิ่งเสพติดให้เข้มงวดกว่าเดิม และควรมีเวทีการแก้ปัญหาเสพติดโดยตรง ให้มีกิจกรรมครอบครัวและมีเวทีสร้างสรรค์ในพื้นที่

ประเด็นที่ 2 ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะหนุนเสริมให้เกิดสันติภาพหรือสันติสุขขึ้นได้ คือการที่ผู้มีอำนาจทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่แท้จริงของประชาชน และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก เยาวชน และผู้หญิงทุกกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาทางออกของปัญหามากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากคนกลุ่มนี้เป็นผู้ได้รับผลกระทบอย่างหนักแต่ยังขาดพื้นที่ในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ข้อเสนอเกิดจากเวทีระดมความคิดเห็นยังชี้ว่า ในห้วงเวลาที่ผ่านมามีประชาชนในพื้นที่ความขัดแย้งยังรู้สึกกังวลใจ ขาดความเชื่อมั่น เกิดความหวาดระแวง และรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาย่างตรงไปตรงมา ปัญหาหรือข้อเท็จจริงบางอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นสิ่งที่ประชาชนไม่กล้าพูดเนื่องจากรู้สึกไม่ปลอดภัย ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความรุนแรงยังไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่ได้ได้รับการเยียวยาอย่างทั่วถึง กระบวนการยุติธรรมของภาครัฐยังไม่อาจจะเป็นที่พึ่งและไม่น่าเชื่อถือในมุมมองของประชาชน นอกจากนี้ยังไม่มีพื้นที่ปลอดภัยอย่างแท้จริงในการนำเสนอความคิดเห็น และมีความพยายามที่จะสร้างบรรยากาศของความหวาดกลัว ดังจะเห็นได้ว่ามีนักกิจกรรมหรือนักปกป้องสิทธิ

มนุษยชนถูกข่มขู่คุกคาม ถูกติดตาม ถูกลดทอนความน่าเชื่อถือ หรือแม้กระทั่งถูกฟ้องร้องเป็นคดีกับภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิง ซึ่งมักจะเกิดการโจมตีโดยอาศัยเหตุแห่งเพศ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเชิงลบต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่แห่งนี้ จากการระดมความคิดเห็นจึงมีข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหา ดังกล่าวดังนี้

- **ภาครัฐ ผู้เห็นต่างและมาราปาดานี**

1. ต้องเปิดพื้นที่ให้มีตัวแทนของผู้หญิง เข้าร่วมนำเสนอความคิดเห็นและเป็นส่วนหนึ่งในการแสวงหาทางออกของความขัดแย้งบนโต๊ะพูดคุย ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงและโดยอ้อม ต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น
2. คู่พูดคุยและกองกำลังติดอาวุธทุกกลุ่ม ต้องเคารพกรอบกติกาสากลว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of expression) สิทธิทางการเมือง (Civil Rights) ของประชาชน ความมั่นคงในชีวิตในฐานะพลเมือง สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า ทั้งยังควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยไม่แทรกแซงด้วยการใช้ความรุนแรง การข่มขู่ คุกคาม กดดัน ให้อยู่ภายใต้อันตราย
3. ต้องกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อร่วมมือกันหนุนเสริมกระบวนการหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยมีนโยบายและการปฏิบัติงานที่ปกป้องคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (HRDs) ในทุกกลุ่มประเด็น ส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดของประชาชนและนักกิจกรรม ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคลากรและประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของการทำงานร่วมกันในลักษณะเชื่อมโยงประเด็นระหว่างชุมชนนักกิจกรรม ภาคประชาสังคม สื่อมวลชนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ชายแดนใต้บนหลักการสิทธิมนุษยชนให้เข้มแข็งมากขึ้น
4. ต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นคุกคามการทำงาน หรือกระทำการในลักษณะข่มขู่ โจมตี ทำลายความน่าเชื่อถือ หรือกดดันให้รู้สึกไม่ปลอดภัย ต่อนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยเฉพาะนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิง (WHRDs) และนักกิจกรรมเยาวชน ทั้งนี้ ภาครัฐและมาราปาดานีต้องรับรองความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงสร้างมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการปกป้องคุ้มครองนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดนใต้

- **ภาครัฐ**

1. ต้องไม่ใช้มาตรการพิเศษหรือใช้อำนาจพิเศษในการควบคุม จัดการ หรือมีบทลงโทษ จับกุมคุมขังประชาชนที่นำเสนอความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐให้ตกเป็นนักโทษทางความคิด

2. มีความเป็นกลาง ฟังข้อมูลทั้งสองด้าน รับฟังความคิดเห็นของประชาชน
3. มีกลไกการให้ความเป็นธรรม อำนวยความสะดวก
4. มีการตรวจสอบและติดตามการทำงานของผู้นำทั้งหลายเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ ต้องเคารพหลักการสากลว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) และการให้ความเป็นธรรมทางกฎหมายซึ่งประชาชนทุกคนย่อมได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอหน้ากันในทางกฎหมาย โดยปราศจากอคติทางชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา เช่นการตรวจค้นยานพาหนะตามจุดตรวจต่าง ๆ ควร มีมาตรฐานและไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ลดการตีตรา (stigmatize) ไม่กล่าวหาโดยปราศจากหลักฐาน และมีความโปร่งใสสามารถติดตามตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการเข้าตรวจค้น จับกุม คမ်းซัง ซึ่งต้องมีพยานหลักฐานที่แน่นอนหาเป็นเบื้องต้นก่อน มิใช่เพียงการคาดเดาหรือการสุ่มตรวจ และพัฒนาช่องทางเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา รวมถึงการอำนวยความสะดวกในทุกขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เปิดศูนย์ยุติธรรมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อประชาชนทุกภาคส่วนทั้งผู้ที่เป็นเหยื่อของสถานการณ์ความไม่สงบและผู้ที่ถูกกล่าวหา
5. ต้องเปิดพื้นที่และให้ความสำคัญมากขึ้นต่อบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการแสดงความคิดเห็นอย่างปลอดภัย มีแผนงานและสนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพของผู้หญิง
6. ต้องปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาหรือโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ โดยเคารพสิทธิในการจัดการทรัพยากร ที่ดิน และสิทธิชุมชนของประชาชน ผู้หญิงต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ภาครัฐจำเป็นต้องมีการรับฟังเสียง ความคิดเห็น ความต้องการ อัตลักษณ์และวิถีชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของประชาชนในพื้นที่ มีกระบวนการดำเนินงานที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ สามารถติดตามตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน

ประเด็นที่ 3 เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก

สภาพสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งอยู่ในภาวะที่ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์ความรุนแรงต่อเนื่องกว่าหนึ่งทศวรรษ ผู้หญิงและคนชายขอบยังขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ปัญหาการไม่มีงานทำ ปัญหาสังคมและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เช่น ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหา การตรวจสอบ และการทำตามนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ จึงขอเสนอแนวทางแก้ปัญหาดังต่อไปนี้

● ภาครัฐ

1. ต้องให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงทางอาหาร การกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยประชาชนมีส่วนร่วม
2. ต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน หนุนเสริมให้ผู้หญิงสามารถทำงานสร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัวได้มากขึ้น แก้ไขปัญหาความยากจน สร้างงานสร้างอาชีพ พัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนและผู้หญิง
3. ต้องมีมาตรการในการส่งเสริมสุขภาพ สุขอนามัย และสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและสุขภาพจิตของประชาชน เสริมความเข้มแข็งของงานเฝ้าระวังทางด้านจิตใจต่อผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงและอยู่ในบรรยากาศความรุนแรงมายาวนาน ให้เป็นไปในเชิงรุก โดยมีความต่อเนื่อง ท้าถึง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. ต้องมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา ยาเสพติดซึ่งในพื้นที่ชายแดนใต้ยังอยู่ในระดับที่มีความรุนแรงอย่างมาก และบ่อนทำลายความมั่นคงทางสังคมของประชาชนในพื้นที่
5. ต้องมีนโยบาย มีแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มาตรการที่มีประสิทธิภาพ มีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุน ส่งเสริม เติมเต็มคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในสังคมพหุวัฒนธรรม พหุศาสนา และสันติภาพเชิงบวก (positive peace) เช่นการลดความรุนแรงในครอบครัว การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงและประชากรกลุ่มเปราะบางในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

- **สื่อมวลชน**

1. ต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นกลางและรอบด้าน ติดตามการทำงานของภาครัฐ และการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ มานำเสนอต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยสันติสุข **ภาครัฐ**ต้องมีการประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าในการทำงานตามนโยบายที่กำหนดไว้ การแก้ไขปัญหาที่ได้รับการร้องเรียน และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถรับทราบข่าวความเคลื่อนไหวในการพูดคุยสันติสุขอย่างทั่วถึงและรอบด้าน

- **ผู้หญิงภาคประชาสังคม**

1. ผู้หญิงที่ทำงานด้านการเยียวยา และผู้หญิงนักกิจกรรมในทุกประเด็นต้องใส่ใจคุณภาพของชีวิตความเป็นอยู่ (well-being) สุขภาพของตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างเร่งด่วน โดยเพิ่มกิจกรรมในการดูแลเยียวยาตัวเอง การเสริมพลังใจ (empowering) การสร้างกลุ่มช่วยเหลือ (group support) ระหว่างชุมชนผู้หญิงนักกิจกรรม ควบคู่ไปกับการทำงานทางสังคม ลดการใช้ความรุนแรงทางวัฒนธรรม และการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้งานหนุนเสริมสันติภาพและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นงานที่ต้องอาศัยความอดทนและต้องอยู่ในสภาวะความเครียดที่มีความกดดันเกือบตลอดเวลา ทั้งยังต้องใช้เวลาในการทำงานเคลื่อนไหวเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยาวนาน มิติของการดูแลสุขภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องกลับมาร่วมกันทบทวนอย่างเร่งด่วน

ประเด็นที่ 4 การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ผลจากสถานการณ์ความรุนแรงยาวนานในพื้นที่นี้ ก่อให้เกิดความหวาดระแวงและการแบ่งแยกระหว่างผู้คนในชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเริ่มปรากฏผลให้เห็นอย่างชัดเจนมากขึ้นในหลายปีที่ผ่านมา เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานหรือการย้ายออกจากพื้นที่ของประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากความกังวลเรื่องความปลอดภัย ซึ่งกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมผู้ที่ใกล้ชิดกับชุมชนครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต่างตั้งข้อสังเกตไปในทิศทางเดียวกันว่าปรากฏการณ์เหล่านั้นนับวันก็ทวีความรุนแรงมากขึ้น การสร้างสันติภาพ ซึ่งหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวของผู้คนร่วมชุมชน จึงเป็นวาระเร่งด่วนที่ต้องหันมาให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นและเคลื่อนไหวเพื่อรับมือกับสภาวะที่เกิดขึ้นโดยทันที

- **ภาครัฐ**

1. ต้องส่งเสริมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนให้มากขึ้น ทั้งในระบบโรงเรียน สถาบันการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมสร้างสรรค์ภายในชุมชน เพื่อให้เด็ก เยาวชนและ

ประชาชนทั่วไปเกิดความเข้าใจและเกิดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ความแตกต่างหลากหลาย และวิถีชีวิตของผู้คนร่วมชุมชน ตลอดจนลดความหวาดระแวงกัน

2. ต้องจัดการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ พัฒนาทัศนคติเชิงบวก ให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในศาสนา วัฒนธรรม ภาษา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ต้องเข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม ที่ไม่ใช่เป็นการส่งเสริมให้มีการผสมกลมกลืนกันในทางวัฒนธรรม/ศาสนา แต่ยังคงส่งเสริมให้แต่ละวัฒนธรรมสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ ซึ่งแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็เข้าใจ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน

● ผู้เห็นต่างและมาราปาตานี

1. ต้องแสดงจุดยืนทางการเมืองที่สนับสนุนสังคมพหุวัฒนธรรม พหุศาสนา
2. พลเรือน หรือประชาชนโดยทั่วไป ต้องไม่ถูกทำร้าย อันเนื่องมาจากการนับถือศาสนา ภาษา หรือชาติพันธุ์อื่นที่แตกต่างจากตน

● ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคม

1. ต้องให้ความสำคัญในการร่วมมือกันสร้างความสัมพันธ์อันดีของผู้คนต่างศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ร่วมชุมชนเดียวกัน ควรมีทำที่ที่เปิดกว้างทางความคิด เปิดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลายในประเพณีวัฒนธรรมอื่นมากยิ่งขึ้น ในองค์กรระดับชุมชนหรือการก่อตั้งกลุ่ม คณะทำงาน ควรมีการคำนึงถึงความหลากหลายของสมาชิก ทั้งในมิติของศาสนา ชาติพันธุ์ เพศ และวัย ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เรียนรู้พหุวัฒนธรรมให้มากขึ้น

● ผู้หญิง

1. ต้องมีบทบาทในการทำงานเชิงวัฒนธรรมให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เป็นตัวแทนในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และในกลุ่ม คณะทำงานของผู้หญิงควรคำนึงถึงผู้หญิงที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านศาสนา ภาษา พื้นที่ วัย และการทำงานในเชิงประเด็นที่มีความร่วมมือและความเชื่อมโยงกันภายในเครือข่ายภาคประชาสังคมผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

#####